

Bacheloroppgave

«Vennskap mellom de yngste barna»

Hvordan arbeider barnehagelærer- og eller pedagogisk leder med å legge til rette for vennskap mellom de yngste barna i barnehagen?

Lena-Mari Ledal

Barnehagelærerutdanning heltid
BLUBA

Høgskolen i Volda

2020

It`s not easy to make a new friend

It`s easy to pretend

But I`ts hard to make a friend

Unless you are a child

I`d like to be a child

A child running wild

Lots of places to hide

-Morten Abel

Forord

Denne bacheloroppgaven er gjennomført på våren 2020, tredjeåret på barnehagelærerutdanningen ved Høyskolen i Volda. Oppgaven er en kvalitativ studie, og har en sentral problemstilling knytt til barnehagelæreryrket, og den er empirisk forskningsbasert.

Bakgrunnen for at jeg har valgt å skrive om vennskap mellom de yngste barna i barnehagen, er at jeg ønsker å arbeide med de yngste barna når jeg er ferdig utdannet, og at jeg synes det er et betydningsfullt og spennende tema som jeg ønsket å lære mer om.

Denne oppgaven har vært krevende og slitsomt å skrive, men også spennende og lærerikt. Jeg vil i den anledning rette en stor takk til mine informanter, som tok seg tid til å stille og svare på et postintervju, gjennom denne spesielle tiden med koronavirus som vi nå er i. Uten deres kunnskap hadde jeg ikke hatt mulighet til å gjennomføre denne oppgaven.

En spesiell takk til veilederen min for god støtte, veiledning, og gode tilbakemeldinger.

Helt til slutt vil jeg takke sønnen min, og mamma for all støtte, tålmodighet, og oppmuntring. Dere beholdt roen, og hadde troen på meg og denne oppgaven.

Ørsta, 24. 05. 2020.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	6
1.0 INNLEDNING	7
1.1.TEMA OG PROBLEMSTILLING	7
1.2 DEFINISJON AV NØKKELBEGREP	8
1.3 AVGRENSNING	8
1.4 OPPGAVEN SIN OPPBYGNING	9
2.0 KUNNSKAPSGRUNNLAG	9
2.1 STYRINGSKUNNSKAP	9
2.1.1 RAMMEPLANEN OG BARNEHAGELOVER	9
2.1.2 STORTINGSMELDINGER OG KOMPETANSESATSING FOR BARNEHAGEANSATTE	10
2.2 TEORETISKE PERSPEKTIV OG FORSKNING	11
2.2.1 DE YNGSTE BARNA	11
2.2.2 BEGREPET VENNSKAP	12
2.2.3 VENNSKAP I FORSKJELLIGE PERSPEKTIV	13
2.2.3.1 ET SOSIOLOGISK PERSPEKTIV	14
2.2.3.2 ET PSYKOLOGISK PERSPEKTIV	14
2.2.3.3 I ET BARNEHAGEPERSPEKTIV	15
2.2.4 FORHANDLING, RELASJON OG INTERAKSJON I LEK OG KONFLIKTER	16
2.2.5 VOKSNES ROLLE I LEK	17
3.0 METODE OG DATAGRUNNLAG	18
3.1 KVALITATIV METODE MED POSTINTERVJU	18
3.2 VALG AV INFORMANTER	19
3.3 FORBEREDELSE OG GJENNOMFØRING AV POSTINTERVJU	19
3.4 ANALYSE AV DATAMATERIALET	20
3.5 METODEKRITIKK	21
3.5.1 RELEVANS, PÅLITELIGHET OG GENERALISERING	21
3.6 FORSKNINGSETISKE VURDERINGER	22
4.0 PRESENTASJON AV FUNN	23
4.1 BEGREPET VENNSKAP	23
4.2 LEK	23
4.3 UTESTENGELSE	24
4.4 FORHANDLING, RELASJON OG INTERAKSJON	25
4.5 VOKSNES ROLLE I LEK	26
5.0 DRØFTING	26
5.1 BEGREPET VENNSKAP	26
5.2. LEK	28
5.3 UTESTENGELSE	30
5.4 FORHANDLING, RELASJON OG INTERAKSJON	31
5.5 VOKSNES ROLLE I LEK	32

6.0 KONKLUSJON	34
<hr/>	
7.0 LITTERATURLISTE	36
<hr/>	
8.0 VEDLEGG	38
<hr/>	
VEDLEGG 1: INFORMASJONS - OG SAMTYKKESKJEMA	38
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE	41

Sammendrag

Hensikt og bakgrunn:

Jeg valgte å skrive om vennskap mellom de yngste barna, da jeg hadde lyst å få mer kunnskap om dette temaet. Etter å ha skrevet denne oppgaven, føler jeg at jeg sitter igjen med ny og spennende kunnskap om de yngste barna sitt vennskap, som jeg kan ta i bruk når jeg kommer ut i arbeid.

Teori og avgrensing: Det finnes ikke så mye forskning på de yngste barna, og de yngste barnas vennskap, men av det jeg har funnet har jeg valgt å fokusere mest på forskningen til Anne Greve, og Torgeir Alvestad. Oppgaven er avgrenset til å handle om vennskap mellom de yngste barna, og hvordan legge til rette for vennskap mellom dem, da vennskap i seg selv er et stort tema.

Metode: Valget på metode ble til slutt postintervju, da det var vanskelig å få til noe annet i en tid med korona, og smitteverntiltak. Intervjuguiden min ble sendt til fire informanter på mail. Disse informantene fikk jeg gjennom å spørre i en gruppe på Facebook som heter Idebroen debatt. Jeg fikk svar tilbake fra tre personer, de svarte direkte i intervjuguiden, og sendte den tilbake. Videre analyserte jeg intervjuene i tema fra intervjuguiden, og trakk frem det mest relevante for problemstillingen min gjennom å skrive sitatene til informantene det gjaldt, i funnene og drøftingen.

Funn: I funnene mine kommer det frem at informantene mine mener at vennskap er like grunnleggende for de yngste barna, som for de eldre barna og voksne. Barna leker mye kroppslig sammen, og voksenrollen i lek blir brukt til å hjelpe barn som kommer utenfor fellesskapet, i konfliktløsning, og til å hjelpe barna og sette ord på det de opplever. Det blir lagt til rette for fellesskap og vennskap også for de yngste.

Drøfting og konklusjon: Jeg har drøftet funnene mine opp mot relevant teori fra kunnskapsgrunnlaget. Ut i fra dette kan jeg konkludere med at informantene mener at vennskap mellom de yngste er viktig, og at det blir lagt til rette for vennskap og fellesskap for de yngste barna gjennom frilek i spennende rom med leker tilgjengelig. Etablerte vennskap blir tatt vare på gjennom å sette dem sammen i samme lekegrupper/ aktiviteter. En tilstedeværende voksen er viktig med tanke på konflikter.

1.0 Innledning

I denne innledningen skal jeg forklare valg av tema og problemstilling, definere nøkkelbegrep, avgrense oppgaven, og forklare oppbyggingen av oppgaven.

1.1.Tema og problemstilling

Teamet jeg har valgt å skrive om er, vennskap mellom de yngste barna i barnehagen. Rammeplanen for barnehagen skriver at: «Alle barn skal kunne erfare å være betydningsfulle for felleskapet og å være i positivt samspill med andre barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23).

Jeg har valgt å skrive om dette temaet fordi jeg ønsker å jobbe med de yngste barna når jeg er ferdig utdannet, og fordi jeg mener det er et viktig tema. Greve skriver at: «Vennskapet har en historie som utvikles gjennom de ulike møtene barna har og som resulterer i noe som kan være opplevelser av et felles “vi”» (2009, s. 85).

Vennskap er blant annet viktig for å gi barna god selvfølelse, og er med på å utvikle sosial kompetanse. Størksen sier at: «For barn er et godt samspill med andre helt avgjørende for emosjonell, språklig, motorisk og kognitiv utvikling. Dermed danner den sosiale utviklingen hos barnet også grunnlaget for utvikling innen flere andre områder» (2018, s. 79). Drugli viser til Dunn (2004) som hevder at det å leke og være i samspill med andre barn er viktig for barns sosiale utvikling, allerede fra 2-3 års alderen kan man se tydelige vennerelasjoner mellom barna (2017, s. 60) . Når jeg vet hvor betydelig vennskap er allerede fra barna er så unge, ønsker jeg å lære mer om dette, slik at jeg vet mer om hvordan å legge til rette for vennskap mellom de yngste barna, når jeg selv skal ut arbeidslivet i barnehagen. Ut i fra dette ble problemstillingen min:

«Hvordan arbeider barnehagelærer- og eller pedagogisk leder med å legge til rette for vennskap mellom de yngste barna i barnehagen?».

1.2 Definisjon av nøkkelbegrep

Pedagogisk leder og barnehagelærer: Med pedagogisk leder, mener jeg en barnehagelærer som har fått stillingen pedagogisk leder, som har hovedansvaret for det pedagogiske arbeidet, barna og de ansatte ved den småbarnsavdelingen, sonen eller basen han eller hun har ansvar for.

Med barnehagelærer mener jeg en person som har tatt utdanningen barnehagelærer eller førskolelærer, og som har fått stillingen som barnehagelærer i en barnehage.

Legge til rette: Ved å legge til rette mener jeg hvordan man muliggjør at barna kan få utvikle vennskap, gjennom å være støttespillere for barns relasjoner med andre barn.

Vennskap: Med vennskap mener jeg relasjoner mellom de yngste barna, der barna selv har valgt relasjonen. En vi-relasjon, der man deler noe felles, for eksempel at to barn springer frem tilbake i en gang, eller imiterer hverandre med matbordet. Greve mener at det som danner byggesteinene i vennerelasjonene, er vi-relasjoner (2009, s. 11-12).

De yngste barna: Det jeg mener med de yngste barna, er barn fra 0-3 år, på småbarnsavdelinger, soner eller baser. Jeg kommer ikke til å forske på 3-åringer som har startet på storbarnsavdeling, sone eller base.

1.3 Avgrensning

Vennskap kan være et vidt tema, og jeg har derfor valgt å avgrense det til bare vennskap mellom de yngste barna, og hvordan legge til rette for vennskap mellom dem.

1.4 Oppgaven sin oppbygning

I det første kapittelet har jeg forklart valg av tema og problemstilling. Videre har jeg definert nøkkelbegrepene i problemstillingen, og avgrenset oppgaven. I kapittel to vil jeg ta for meg politiske styringsdokumenter som stortingsmeldinger, og rammeplanen for barnehagen. Deretter vil jeg ta for meg teori og forskninger om vennskap mellom de yngste barna. I kapittel tre forklarer jeg metodevalg, valg av informanter, metodekritikk, og datagrunnlaget mitt. Kapittel fire er presentasjon av funn, og kapittel fem er drøfting av funnene. Konklusjon og avslutning kommer i kapittel seks.

2.0 Kunnskapsgrunnlag

I dette kapittelet vil jeg dele teorien som jeg har funnet om mitt tema, og senere i oppgaven bruke til å drøfte opp i mot funnene mine. Det står om vennskap i styringsdokumenter som rammeplanen, barnehageloven, og i stortingsmeldinger. Det er også viktig å si noe om hvem de yngste barna er, vennskapsbegrepet, vennskap i forskjellige perspektiv og hva vennskap for de yngste er gjennom forhandling, relasjon og interaksjon i lek og konflikter. Jeg skriver også om den voksnes rolle i lek.

2.1 Styringsdokumenter

2.1.1 Rammeplanen og barnehagelover

I rammeplanen for barnehagen står det blant annet at: «Alle barn skal kunne erfare å være betydningsfulle for felleskapet og å være i positivt samspill med andre barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23).

I barnehageloven (2005, §1) står det at barnehagen: «Skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for felleskap og vennskap». Videre i barnehageloven (2005, §2) under barnehagens innhold står det at: «Barnehagen skal formidle verdier, og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap».

Rammeplanen og barnehageloven pålegger barnehagene å legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap, men hvordan dette gjøres kan være forskjellig, det er dette jeg skal prøve å finne svar på gjennom bacheloroppgaven min.

2.1.2 Stortingsmeldinger og kompetansesatsing for barnehageansatte

I forordet i Stortingsmelding nr. 24 (2012-2013) står det at: Vi blir formet mest som mennesker når vi er barn, derfor varer en god barndom hele livet. Det viktigste vi kan gjøre som et samfunn er å bidra til at barn får en bra start i livet. De barna som vet hvordan man kan få seg venner og beholde dem, har sosial kompetanse og trygghet med seg resten av livet. Når barn lærer og leker sammen med andre barn, har de med seg verdier som toleranse og respekt for forskjellige mennesker (Kunnskapsdepartementet, s. 3) .

I påvente av Meld. St. 24 (2012-2013) ble det satt i gang en kompetansesatsing for barnehageansatte i 2012. Kompetansesatsingen hadde særlig vekt på fellesskap og vennskap. Der står blant annet at:

Grunnlaget for deltakelse i sosiale fellesskap, for vennskap og videre utvikling og læring blir lagt i tidlige barneår. Å få delta i lek og å få venner er grunnlaget for barns trivsel og meningsskaping i barnehagen. I samhandling med andre legges grunnlaget for både læring og for utvikling av sosial kompetanse (Kunnskapsdepartementet, 2012, s. 2).

I innledningen i Stortingsmelding nr. 6 (2019-2020) står det at: Det er viktig at barn og elever har voksne rundt seg som gir omsorg og støtte, enten de trenger hjelp til delta i lek, finne seg en venn, lære å lese, skrive og regne og forstå samfunnet. Barna og elevene får det beste grunnlaget for å utvikle seg faglig og sosialt, når de opplever at de er verdifulle for fellesskapet og er godtatt som de er (Kunnskapsdepartementet, s. 7).

I disse dokumentene kommer det frem at vennskap og fellesskap har vært tungtveiende lenge, og at det enda er noe som arbeides med, det er med på å legge til rette for god kvalitet i barnehagene. Samfunnsmandatet legger en stor vekt på vennskap og fellesskap. Den voksne er en viktig støttespiller og rollemodell, som skal gi omsorg, og bygge trygge og gode relasjoner til barna, som barna tar med seg videre i sine relasjonsbygginger med andre barn.

2.2 Teoretiske perspektiv og forskning

2.2.1 De yngste barna

Før jeg starter å skrive om vennskapsbegrepet, og hva vennskap mellom de yngste barna innebærer, vil jeg si noe om hvem de yngste barna er, og hvordan deres væremåte er. De yngste barna eller toddlere, er barn mellom 0-3 år. Det er barna som stabber og går. Disse barna er svært kroppslige av seg, de lærer og tar innover seg verden gjennom å bruke kroppen, og sansene. De tar på, og føler, ser, og observerer, smaker og lukter. De bruker kroppsspråket fremfor det verbale språket, men etterhvert som de utvikler seg, og det verbale språket blir sterkere, tar de også dette mer i bruk. De yngste barna er sosiale på sin egen måte, de er sosiale gjennom kroppen og mimikken. Dette støttes av Greve som viser til Løkke som sier at: «Barna deltar i lek med utgangspunktet i det kroppslige, gjerne gjennom lek med store gjenstander eller gjennom lek som har småbarnskroppen i sentrum» (2009, s. 57-58). Løkken viser til Merleau-Ponty som hevder at: «Det er helt avgjørende å se at et perspektiv på den andre åpner seg for meg idet jeg erfarer både meg selv og den andre ved at vi med kroppslig bevegelse eller handling i verden» (2018, s. 33). Det er nettopp på denne måten de yngste barna erfarer verden og erfarer å være sosiale med hverandre. Løkken skriver også at: «Intersubjektivitet mellom små barn handler om små kroppssubjekter som med felles oppmerksomhet om felles intensjoner og mening aktivt søker og samhandler med hverandre» (2018, s. 34-35). På denne måten får barna felles opplevelser som skaper et felles vi, og kan være starten på et vennskap.

2.2.2 Begrepet vennskap

Når Greve skal definere begrepet vennskap, starter hun med å få si noe om selve betydningen av begrepet, og hvor begrepet kommer fra. Begrepet *venn* kommer fra det gammelnorske ordet *Vinnr*, som er i slekt med det latinske ordet *venus* (kjærlighet, skjønnhet). På engelsk er begrepet *friend* som kommer fra gammel engelsk *frEon* som betyr to love. Det franske begrepet *ami* kommer fra latin *amicus* som betyr venn eller elskede (2009, s. 26). Begrepet venn ser man er sterkt slektet til kjærlighet, det å elske noen, å være glad i noen, noen man bryr seg om, noen man liker å være sammen med, noe fint og vakkert.

Vennskap er et begrep som har blitt diskutert og forsket på i mange år, og når man skal prøve å forklare begrepet vennskap mellom små barn, og forske på små barns vennskap, er det nødvendig å se det fra et barneperspektiv og ikke et voksenperspektiv, fordi som Øksnes sier: Blir det i voksne sine øyne ofte ikke regnet som et vennskap om vi ikke har kjent personen i lang tid, eller om vennskapet ikke er gjensidig. Om vi skal ha en slik forståelse, kan det bli vanskelig å se barns vennskap, fordi kanskje barn forstår og "gjør" vennskap på andre måter enn oss voksne (2015, s. 12).

Når små barn foretrekker et spesielt barn å leke med, dele humor med og trøste, ser vi de første vennerelasjonene (Størksen, 2018, s. 80). Det er som sagt viktig å vite at vennskap mellom små barn, og vennskap mellom voksne ikke er det samme. Om vi skal se på små barns vennskap gjennom et voksenperspektiv kan det bli vanskelig, for vennskap mellom de yngste i barnehagen kan være å ha noen å leke med, noen å sitte ved siden av og leke med, noen å springe sammen med i gangen, at to barn eller flere imiterer hverandre ved matbordet. «Det er en historie som utvikles gjennom de ulike møtene barna har og som resulterer i noe som kan være opplevelser at et felles "vi"» (Greve, 2009, s. 85).

Disse møtene eller øyeblikkene kan være både korte og lange, og det er ikke alltid at disse barna leker sammen neste dag, men at de heller velger noen andre å dele slike opplevelser med, det betyr ikke at de ikke er venner lenger. Når slike felles vi skjer, er det avgjørende at barnehagelæreren har vært tilstede, og observert disse øyeblikkene, slik at hun legger til rette for flere slike felles vi, som kan utvikle seg videre til et langvarig vennskap.

Det er viktig å vite at barnehagen er en betydelig og verdifull arena for barn og skape vennskap. Fordi barnehagen er en arena hvor barna møtes regelmessig, og gjentatte ganger gjennom dagen. Disse møtene gjør det mulig for barna å bygge opp vennerelasjoner (Greve, 2009, s. 88).

I barnehagen har barna mulighet til å velge vennerelasjonene selv, og Størksen sier at å kunne velge venner selv er et viktig kjennskap på vennskap, barnet viser ofte stolthet over å ha sin egen venn i barnehagen. Hun viser til Dunn (2004) som sier at det er elementært at forskere og fagfolk er opptatt av vennskap hos barn, fordi vennskap med barn, utgjør signifikante relasjoner hos de moderne barna. I et samfunn hvor mange av de yngste barna går i ulike barnehageordninger, vil deres relasjoner til andre barn være en svært viktig del av hverdagen i barnehagen (2018, s. 90-91).

Vennskapsbegrepet kan være vanskelig, fordi det betyr forskjellig ut i fra hvem man er, og om man er barn eller voksen. Vennskap er også betydningsfullt for de yngste barna, og her kan barnehagen spille en stor rolle for vennsbygging mellom barna.

2.2.3 Vennskap i forskjellige perspektiv

Det har blitt forsket på vennskap i ulike perspektiver. Perspektivene er det filosofiske, sosiologiske, og det psykologiske perspektivet. Begrepet vennskap vil ha forskjellige betydninger etter hvilket perspektiv du ser vennskap i. Jeg vil fokusere noe på det sosiologiske og psykologiske, og mest på barnehageperspektivet, siden det er i barnehagefeltet jeg vil lete etter svar på min problemstilling. Jeg velger å se vekk fra

det filosofiske perspektivet, da det kan forstås som et mer voksent perspektiv på vennskap.

2.2.3.1 Et sosiologisk perspektiv

Når vi skal se på barnevennskap i et sosiologisk perspektiv, ser vi gjerne på det i et barndomssosiologisk perspektiv. Greve viser til Sommer (2012), som sier at barndomssosiologien vektlegger ulike teoretiske retninger, men alle er opptatt av å nærme seg barnas perspektiver, ikke bare verden ut fra voksnes horisonter. Et resultat av det nyere barndomssynet er en diskusjon om barn skal betraktes som å være her og nå, eller om barn skal betraktes som noen som skal bli voksen (2015, s. 49).

Sosiologien ser på strukturen i relasjonene, som for de yngste barna er lekerutiner. Greve viser til sin doktoravhandling fra 2007, og sier at lekerutiner som er felles for de yngste barna, er at de skyver møbler og vogner rundt, at de springer sammen i en lang gang, eller at de hopper fra sofaen og ned på madrasser. De inviterer til ikke-verbal deltakelse med stor grad av gjentakelser. Denne enkle strukturen gjør at mange barn kan delta. Det å gjøre noe sammen er et viktig element i etableringen av en jevnaldringskultur. Det barna gjør sammen kan virke meningsløst for oss voksne. Barna skaper mening sammen i slike jevnaldringsfellesskap, og dette kan være med på å bygge opp vennerelasjoner (2015, s. 50).

2.2.3.2 Et psykologisk perspektiv

Greve sier at når vi skal se på vennskap i et psykologisk perspektiv, leser man ofte at barn først i fire-femårsalderen, er opptatt av å etablere vennerelasjoner. Dette kan innebære en forståelse av at vennskap ikke er så verdifulle for det yngste barna, som for de eldre barna fra skolealder og oppover. Greve har tilbakevist dette i sine undersøkelser fra (2007), der hun har funnet ut at vennskap mellom toåringene også er betydningsfulle i deres liv. Sosial utvikling har vært et betydelig begrep for å kunne si noe om barna sin evne til å inngå i vennerelasjoner. Slike forskninger om barns sosiale liv har tradisjonelt blitt utført i laboratorier og ikke i barns hverdagsliv, og har

derfor ikke alltid hatt direkte overføringsverdi til barna sine vennskap, som eksempelvis i barnehagene (2015, s. 53) .

I et psykologisk perspektiv blir vennskap forklart som to parter, der begge må definere den andre som venn. Det kommer frem gjennom gjensidighet, der barna gjør noe meningsfullt sammen, de knyttes til hverandres livsverdener gjennom humor, og kroppslighet, og de beskytter vennsapsrelasjonen eller forsvarer hverandres rettigheter når barn er i konflikter med hverandre (Greve, 2015, s. 54).

2.2.3.3 i et barnehageperspektiv

Barnehagen er en arena der barna kan bygge vennskap, fordi der går mange barn på samme alder sammen. Derfor er barnehagen en plass, der man leker med jevnaldrende, der barna har samspill med hverandre, og opplever fellesskap. Det kan være en byggestein til videre vennskap. Vennskap eller det å føle at man har noen å leke med, er essensielt for å trives, og for å videre kunne utvikle seg og lære. Derfor er det viktig at barnehagen kan legge til rette for vennskap, men Greve sier at selv om barnehagen er en arena for vennskap mellom barna, kan det oppstå problemer med å sørge for at alle skal få føle på vennskap (2015, s. 56) . Det er fordi: «Det krever imidlertid et pedagogisk skjønn, basert både på teoretisk kunnskap og på kjennskap til barna, å vite hvordan man som barnehagelærer best skal legge til rette for at barn tilegner seg samværskompetanse slik at vennskap kan oppstå» (Greve, 2015, s. 56).

Når vi skal se på vennskap i fra et barnehagepedagogisk ståsted er vennskap et komplekst begrep som kan romme mange forskjellige former for relasjoner. For eksempel kan barn som sliter med å finne venner blant jevnaldrende, kan assistenten eller barnehagelæreren bli den vennen som likevel gir glede og mening i barnet sitt liv (Greve, 2015, s. 57). I følge Greve kan vennskap bety forskjellige ting for ulike mennesker, derfor kan man ikke bestemme at alle skal ha venner, men alle skal kunne føle seg verdsatt. Som barnehagelærer bør man kanskje da heller legge til rette for samspill og lek mellom barna, og være ydmyk for at relasjonene kan føles

svært verdifull uavhengig av hvilken merkelapp man setter på den (Greve, 2015, s. 58).

2.2.4 Forhandling, relasjon og interaksjon i lek og konflikter

Lek er et avgjørende element for vennskap mellom de yngste barna. Barn leker, og gjennom lek kan det bli et fellesskap og felles opplevelser, som kan bli til videre vennskap.

En viktig aktivitet i vennerelasjoner i barnehagealder er lek. Her blir det delt fantasi, varme, innlevelse, humor, språk og fortrolighet mellom barn. Barna har det kjekt sammen, og knytter bånd med hverandre. Lek er med på å bidra til trivsel og lykke i hverdagen (Størksen, 2018, s. 91-92).

De yngste barna kan ofte leke parallelt, men de leker også sammen. Greve sier at barna er i verden sammen, og bygger opp både felles opplevelser og erfaringsforråd av å være et felles vi (2007, 141). På denne måten blir det bygd vennerelasjoner, men: «Vennskap er ikke noen selvfølge, det må forhandles og reforhandles» (Greve, 2007, s. 136). For at barna skal kunne leke sammen, må de kunne forhandle. Alvestad hevder at forhandlinger er selve "limet" som holder leken sammen, det er forhandlinger som gjør at barna kan være sosiale aktører i samspill og lek (2012, s. 15).

Når barna leker sammen, kan det oppstå konflikter. En naturlig del av vennskap er konflikter, også for de yngste barna. Greve sier at vennskap ikke bare er idyll og harmoni. Vennskap er både og. Det innebærer også vonde ting, som å bli sviktet, konflikter, og illojalitet (2009, s. 134).

Alvestad skriver at konflikter mellom barn kan handle om uenigheter, krangel om leker, mangel på leker, mangel på plass til å leke, eller motstridende ønsker under lek. Ofte er det snakk om konflikter om leker, der et barn har tatt fra en leke fra et annet barn. Her ender ofte konflikten med at barnet som hadde leken vinner, eller at den som blir avvist går sin vei. Kompromissløsninger forekommer, da betraktes dette

som en forsoning mellom barna. Forhandlinger mellom små barn kan betraktes som en forsoning mellom dem, men kan også betraktes som et uttrykk for at de yngste barna har lyktes med å forhandle seg frem til en enighet om leken og relasjonen (2012, s. 55) .

2.2.5 Voksnes rolle i lek

Når barna leker sammen, er det av og til nødvendig at en voksen er der og støtter opp, eller griper inn under konflikter. En voksens rolle under lek er viktig fordi det ut ifra Engdahl sin forskning på voksnes støtte under barns vennsbygging kommer tydelig frem at det voksne behøver å være aktivt nærværende under barns lek, slik at de vet hva som foregår i leken, og at de vet når de skal gripe inn. Det handler om voksne som skal støtte opp mot barns vennskap. Dette kan gjøres gjennom omsorgslek, som Engdahl forklarer som en koselig stund sammen uten noen mål om læring. Når man har det kjekt sammen, forsterkes relasjonene, og mønster for vennsbygging blir forankret. Det å være støtte i barns vennslek handler om et engasjement i barns egen lek, der man som voksen observerer leken og gir aktivt støtte til barna som sliter med å komme inn i gruppedynamikken i leken. Det kan for eksempel være at du som voksen tar en barnerolle i leken, for å kunne bli kjent med barnet, og for å kunne ta initiativ til å vri leken slik at alle kan bli inkludert (2015, s. 151) .

Det er avgjørende å vite at den voksnes rolle kan være ødeleggende for barns lek, Alvestad skriver at «Samspillsekvensen avsluttes ofte når andre barn eller en voksen forstyrrer eller avbryter aktiviteten. Det kan også være at noe annet fanger barnas interesse, eller at de blir lei av samværet» (2012, s. 55) . Derfor er det viktig at man er forsiktig med hvordan man bruker voksenrollen i lek, men vi voksne skal være en rollemodell for barna, «gjennom positiv atferd i forhandlinger med små barn kan personalet bidra til at de lærer seg å møte andre på en god måte» (Alvestad, 2012, s. 141) .

3.0 Metode og datagrunnlag

I dette kapitlet skal jeg skissere valg av metode, og valg av informanter, videre skal jeg si litt om forberedelse og gjennomføring av postintervju, og vise til hvordan jeg har analysert datamaterialet. Til slutt vil jeg forklare metodekritikk, og hvilke forskningsetiske vurderinger jeg har tatt.

3.1 Kvalitativ metode med postintervju

Jeg har valgt å bruke en kvalitativ tilnærming, fordi det passer best til problemstillingen min da jeg ikke er ute etter tall og målinger slik som i en kvantitativ undersøkelse, men jeg er ute etter opplevelser og meninger. Ved å bruke en kvalitativ tilnærming kan jeg gå i dybden av det jeg ønsker å finne ut, og jeg kan få mange opplysninger om få undersøkelsesenheter (Dalland, 2017, s. 52-53).

Metoden jeg skal bruke er postintervju. Jeg har valgt å bruke denne metoden fordi jeg skal forske på små barns vennskap, og jeg tenkte at en god måte å få svar på min problemstilling var gjennom å intervjuer. Observering kunne ha vært en metode, fordi jeg kunne ha observert små barns relasjoner til andre barn for å finne svar, men jeg har valgt å ikke gjøre dette, da dette kan være tidskrevende, og kan forstyrre de yngste barna sin lek.

Jeg hadde tenkt å bruke semistrukturerte individuelle intervju, med intervjuguide. Da kunne jeg være fleksibel, uten å ha noen faste svaralternativer, og kunne komme med oppfølgingsspørsmål. Jeg ville også fått en nærhet til feltet, gjennom at datainnsamlingen skjedde i direkte kontakt med feltet (Dalland, 2017, s. 53). På grunn av korona og smittefare, valgte jeg å endre metoden til postintervju og sende intervjuguiden på mail, slik at informantene svarte direkte i den, og sendte den tilbake til meg.

Fordeler med et postintervju er at det krevde lite arbeid, og det ga meg muligheter til å spørre lengre og mer omfattende spørsmål med svarkategorier. Respondenten kunne svare når det passet han eller henne, så lenge det ble svart på spørsmålene

innen svarfristen jeg hadde satt. Det gav også mulighet for absolutt anonymitet (Dalland, 2017, s. 126) .

3.2 Valg av informanter

Da jeg valgte ut informantene tok jeg ikke et strategisk valg, men et tilfeldig valg. Jeg var ikke ute etter barnehager som jobbet strategisk med vennskap mellom de yngste, men heller mer generelt hvordan ulike barnehager jobber med vennskap mellom de yngste barna på småbarnsavdelinger, soner eller baser. Jeg fikk tak i informantene gjennom å spørre på Facebooksiden Idebroyen for debatt, om noen ønsket å stille til intervju gjennom å svare på intervjuguiden via mail. Videre tok de kontakt med meg på Messenger, eller kommenterte under innlegget jeg la ut, og at jeg tok kontakt med dem på Messenger. Der fikk jeg mailadressen deres, og det ble sendt informasjons- og samtykkeskjema, og intervjuguide til dem på mail.

Jeg sendte intervjuguiden på mail til fire informanter, og fikk svar tilbake fra tre av dem. Informantene arbeider med de yngste barna på småbarnsavdeling, sone eller base rundt om kring i Norge. Jeg har valgt å gi informantene mine anonyme navn for å sikre anonymitet i oppgaven. Informant A er pedagogisk leder, og har jobbet i barnehagen med de yngste barna i fem år. Informant B er barnehagelærer og har jobbet i barnehage i sju år, og med de yngste barna i tre år. Informant C er barnehagelærer og har jobbet i syv år i barnehagen, og i seks år med de yngste barna.

3.3 Forberedelse og gjennomføring av postintervju

For å lage en intervjuguide med gode spørsmål som kunne gi meg svar på problemstillingen min, måtte jeg først og fremst lese meg opp på temaet mitt om vennskap mellom de yngste barna. Videre måtte jeg skrive kunnskapsgrunnlaget, som var med på hjelpe meg å formulere spørsmålene i intervjuguiden. Jeg delte intervjuguiden inn i tema for å gjøre den mest mulig oversiktlig, og enkel å lese og forstå. Da jeg fikk intervjuguiden godkjent av veileder, kunne jeg sende den ut til informantene.

Da jeg skulle ha kvalitative intervju, gjennom postintervju var formålet mitt å få tak i intervjupersonens egen beskrivelse av den livssituasjonen som han eller hun befinner seg i (Dalland, 2017, s. 65). Derfor var det viktig at jeg spurte spørsmål som fikk fram dette. Jeg sendte intervjuguiden, og informasjon - og samtykkeskjema på mail. Det ble satt en svarfrist på noen dager, slik at informantene selv kunne få velge når de ville svare, og bruke den tiden de trengte, så lenge de sendte inn til fristen. De første spørsmålene var mer generelt om informanten, slik at jeg fikk mulighet til å bli litt bedre kjent med dem, og få forståelse for deres ståsted og livssituasjon. De neste spørsmålene var rettet inn mot problemstillingen min. Jeg fikk svar tilbake fra tre av fire informanter som intervjuguiden ble sendt til. Jeg valgte og ikke purre på den siste, da jeg hadde nok data til å fortsette med skrivingen på oppgaven.

3.4 Analyse av datamaterialet

Siden det ikke ble semistrukturerte intervju, men postintervju, trengte jeg ikke å transkribere, men kunne starte å analysere med en gang. Når man skal analysere, handler det om å redusere datamengden, skape struktur, orden og mening. Når man strukturerer og klargjør, fjerner man overflødig materiale som ikke har noen betydning for forståelsen og, eller formålet med problemstillingen (Bergsland og Jæger, 2014, s. 81-82) .

Jeg kodet og kategoriserte materialet, gjennom at jeg kodet informantene og svarene deres. Deretter delte jeg opp teksten i tema fra intervjuguiden, og la inn alle svarene til informantene, og trakk ut det som var relevant for meg. De utsagnene jeg mente var mest relevant for min problemstilling har jeg fremhevet. På den måten skapte jeg en helhet igjen, som skulle gi meg svar på problemstillingen min.

Bergsland og Jæger forklarer at en stor utfordring når man skal analysere og tolke, er å skape et skille mellom informantens utsagn og tolkninger, og egne tolkninger av disse i teksten. Da er det fint å lese selvkritisk gjennom egne tolkninger, og hva som er informantens utsagn og tolkninger av sine handlinger. De viser til Fangen (2004), som forklarer at en måte å gjøre dette på er å gjengi informantens sitater og så vise til hvordan man fortolker dette (2014, s. 82).

3.5 Metodekritikk

3.5.1 Relevans, pålitelighet og generalisering

Relevans eller validitet, handler om at data og kildene du bruker, må være relevante til problemstillingen din (Dalland, 2017, s. 60). utfordringer jeg kunne møte når det gjaldt relevans er at jeg spurte spørsmål som ikke belyste alle delene av problemstillingen min. Disse problemene kunne jeg løse ved at jeg leste meg godt opp på temaet mitt før jeg utarbeidet intervjuguiden, og videre skulle intervju informantene. Da viste jeg hva jeg ville spørre om, og hva som var relevant for problemstillingen min.

Pålitelighet eller reliabilitet, handler om at de ulike delene i prosessen er frie for unøyaktighet (Dalland, 2017, s. 60). utfordringer jeg kunne møte når det gjaldt pålitelighet er at det kunne være mulige feilkilder i intervjuene.

Siden jeg måtte forandre metode fra semistrukturerte intervju med intervjuguide til postintervju, fikk jeg utfordringer ved at spørsmålene stilte krav til leseferdighet, orienteringsevne og skriveferdighet. Videre hadde jeg få muligheter til å kontrollere respondentens forståelse og tolkning av spørsmålene, og jeg kunne ikke være sikker på at det var riktig person som hadde besvart spørsmålene. Det var en krevende innsamling som måtte omfatte opplegg for puring (Dalland, 2017, s. 126). Derfor måtte jeg formulere spørsmålene slik at de ble tydelige, og lette å forstå. Det var viktig at jeg hadde en spennende, enkel, og fruktbar problemstilling, da dette hjalp meg å utarbeide de spørsmålene som jeg skulle stille. Jeg hadde klart for meg hva resultatet av spørsmålene i intervjuguiden skulle gi svar på, slik at det ble mulig å utforme konkrete enkeltspørsmål (Dalland, 2017, s. 127).

Generalisering er det som handler om overførbarhet. Bergsland og Jæger sier at «Målet for en kvalitativ studie er ikke å generalisere de resultatene man finner, men å gi rike beskrivelser av det man har studert» (2014, s. 80-81). I denne oppgaven har jeg datamateriale fra tre informanter, og det er ikke nok for å generalisere hvordan barnehagelærer og pedagogisk leder arbeider med å legge til rette for vennskap

mellom de yngste barna i barnehagen, men jeg håper andre som arbeider i barnehager kan bli inspirerte og nysgjerrige, og bruke det videre i sitt arbeid i barnehagene.

3.6 Forskningsetiske vurderinger

Det var viktig at informantene fikk et informasjonsskriv - og samtykkeskjema. Dette fordi det skapte en trygghet for informantene, som førte til tillit, og det er av betydning når man skal gjennomføre undersøkelser som har med mennesker å gjøre. «Etikken dreier seg om normene for riktig og god livsførsel. Stilt overfor vanskelige avgjørelser i livet skal etikken gi oss veiledning og grunnlag for vurderinger før vi handler» (Dalland, 2017, s. 236).

Jeg måtte tenke ut hvilke etiske vurderinger jeg skulle ta. Mulige etiske utfordringer jeg kunne få knytt til mitt prosjekt var utfordringer med oppbevaring av data, og med anonymitet. Det var avgjørende at alt jeg hadde av data var anonymisert, slik at informasjonen ikke kunne spores tilbake til informantene, og barnehagene de arbeider i. Derfor har jeg alt av informasjon på en låst datamaskin med passord, og jeg bruker ikke de ekte navnene i bacheloroppgaven, men jeg skriver heller informant A, informant B, og informant C.

Når det kommer til forskerfleksibiliteten, var det nødvendig at jeg var nøytral når jeg leste postintervjuene, slik at jeg ikke favoriserte noen av svarene.

Da var det viktig at jeg tenkte på studiens troverdighet, fordi når oppgaven er ferdig sensurert, har informantene rett til å lese den. Da er det avgjørende at informantene kan kjenne seg igjen i svarene sine.

4.0 Presentasjon av funn

I dette kapitlet skal jeg presentere funnene, som jeg fikk gjennom direkte svar på intervjuguiden sendt på mail. Jeg har valgt å presentere resultatene under kategorier fra temaene i intervjuguiden.

4.1 Begrepet vennskap

Ved spørsmål om hva vennskap betyr for informantene svarer de ganske likt, de svarer at det er noen man gleder seg til å være med, noe verdifullt, noen man kan stole på, og være seg selv med. Informant A sier at vennskap er å: *«Ha noen man gleder seg til å se og være seg selv i lag med. Vennskap innebærer at man ikke trenger å være perfekt, men må ville hverandre vel».*

På spørsmål om hva informantene tenker at det betyr å ha venner for de yngste barna, er de enige i at det er like viktig for disse, som for de eldre barna, og de voksne. Informantene mener også at de yngste barna har vennskap på en annen måte, de har vennskap gjennom lekeøyeblikk som de deler, som fører til gryende vennskap og glede. Informantene sier også at å ha venner, er avgjørende for utvikling av sosial kompetanse med tanke på overgangen til skolen. Informant C skriver at:

Jeg tenker at vennskap blant de yngste barna kommer til uttrykk på en annen måte enn blant de eldre barna. Men det er like viktig for de yngste barna at de har noen de kan ha en felles glede sammen med, derfor er det viktig at vi voksne legger til rette for at de yngste får felles opplevelser.

4.2 Lek

På spørsmål om hvordan de yngste barna leker i barnehagene der informantene jobber, er svarene ganske like. De svarer at de yngste barna leker ofte alene, eller at de leker parallelt, og at de vandrer mye. Når de leker sammen, så er det gjennom kroppslig lek. Informant A sier at:

De gjemmer seg under bord og bak skillevegger og leker borte-bø, de henter sko fra garderoben, de siler og klatrer og turner og danser, mye kjøkkenlek med å late som man spiser, og tilbyr mat til hverandre, de kaster og triller ball, de leker med forskjellige leker som lager lyd, og de kjører med lekebiler. Mye kroppslig lek.

Ved spørsmål om det er frilek eller voksenstyrte aktiviteter som skaper mest fellesskap mellom barna i informantene sine barnehager, er de alle enige i at det er frilek, med å tilby rom, muligheter, og leker. Informant A, legger til at det blir fellesskap gjennom samling, og å dra på tur. På denne måten får barna felles referanser til videre felles lek. Informant B mener at barna kan bli inspirert av å se på hva de voksne driver med, når de leker fritt vedsiden av dem. Informant C påpeker at det er frilek som skaper mest fellesskap, men at det er nødvendig at de voksne er tilgjengelige.

Når jeg spør om hvilken aktivitet innenfor lek, informantene ser at bygger fellesskap, og vennskap mellom de yngste barna svarer de at det er lek der alle kan delta. Som rollelek da spesielt familielek, og kjøkkenlek. Informant A legger til at lek som ikke krever verbalspråk fører til fellesskap mellom de yngste barna. Informant B sier at også ringlek, og samlingsstund bygger fellesskap og vennskap.

4.3 Utestengelse

På spørsmål om hva informantene gjør når de ser at et barn blir utestengt fra lek svarer de at man må prøve å finne ut av det, og prøve å få barna til å inkludere hverandre gjennom å snakke med barna, eller å invitere seg inn leken med barna. Informant A skriver at: «Noen ganger er det riktig å la barna skjerme leken sin fra andre».

På spørsmål om hva informantene gjør når et barn alltid leker alene, er informantene enige i at man må prøve å hjelpe barnet inn i leken, men informant A og B sier også at man må prøve å finne ut hvorfor, og ta det der i fra. Informant B skriver at:

Noen ganger kan det også være at det barnet som leker alene, er litt sensitivt og trenger litt alenetid, og om det er tilfellet, tar vi hen med på matlaging osv, og inviterer flere barn til, slik at det blir et større fellesskap rundt det. Men alt tar vi på skjønn og vi ser an de ulike situasjonene.

4.4 Forhandling, relasjon og interaksjon

På spørsmål om hvordan informantene tar videre vare på vennskap som har etablert seg svarer informantene at de legger til rette for at disse barna skal få være sammen i grupper og aktiviteter. Informant B prøver også å sende disse barna sammen fra småbarnavdeling til storbarnsavdeling, hun sier at:

For ett år siden, hadde jeg to jenter som allerede på småbarnsavdeling kalte hverandre bestevenner. Da syntes jeg det var viktig å forhandle frem at de måtte begynne sammen. Nå, et år senere ser jeg dem fortsatt dyrke sitt bestevennskap og det er så fantastisk å se!”

Når jeg spør om hvilken strategi barna bruker for å komme inn i lek, svarer informantene at det er gjennom kroppsspråk, mimikk, blikk, og leker som de gir hverandre eller tar fra hverandre. Når de blir større så vil de bli flinkere å invitere seg selv eller andre inn i leken. Informant A skriver at: «*De tar hverandre i handa. De peker og ser på hverandre. De roper og hopper og holder øyekontakten. De viser forskjellige leker/gjenstander til hverandre*».

Ved spørsmål om hvordan informantene legger til rette for lek og samspill mellom barna, svarer informant B og C at de gjør dette gjennom frilek på spennende rom, der forskjellige leker og aktiviteter er tilgjengelige. Informant A sier at de voksne er nede på gulvet, slik at de kan fange opp øyeblikkene der barna tar kontakt med hverandre, og hjelper barna å sette ord på det og bygge det videre. Det er også fint å unngå unødvendige avbrytelser og omorganiseringer i løpet av dagen.

4.5 Voksnes rolle i lek

Når informantene blir spurt om hvordan de kan spille en betydelig rolle i lek sammen med barna, svarer de at det er grunnleggende å være rollemodeller, og være med i leken, hjelpe barna med konflikter, og hjelpe barn som sliter med å komme inn i leken. Informant A skriver at:

Vi er rollemodeller også i lek, selv om vi ser at de eldre barna er MYE bedre til det! Vi tar imot lekeinvitasjon fra barna og inviterer de i lek. Vi hjelper barna videre hvis leken holder på å gå i oppløsning f eks på grunn av uenigheter, vi kan vise barna hvordan de kan utvikle leken og hvordan de kan løse konflikter. Samtidig er det viktig at vi følger barnas egne initiativ og er åpne for deres opplevelse og oppfatning.

Ved spørsmål om hvordan informantene bruker den voksnes rolle i lek, for å få til mer fellesskap mellom barna svarer informantene litt ulikt, men de er alle enige i at det er viktig at de voksne hjelper til å inkludere alle barna i leken. Informant C sier at for å få til mer fellesskap gjennom å bruke den voksne er å: «Anerkjenne barns ønsker, lage gode lekemiljøer. Støtte barnas gryende vennsksrelasjoner. Bevisstgjøre hverandre på viktigheten med å være tilgjengelig for barna og skape felles forståelse for dette arbeidet»

5.0 Drøfting

I dette kapittelet skal jeg drøfte problemstillingen om *hvordan barnehagelærer- og eller pedagogisk leder arbeider for å legge til rette for vennskap mellom de yngste barna i barnehagen*. Jeg har valgt å dele drøftingen inn i de samme kategoriene som i funnene. Jeg drøfter funnene opp i mot relevant teori fra kunnskapsgrunnlaget mitt.

5.1 Begrepet Vennskap

Informantene mine omtaler vennskap som noe verdifullt, noen man gleder seg til å være med, noen man kan stole på, og være seg selv med. Informant A skriver at vennskap er å: «Ha noen man gleder seg til å se og være seg selv i lag med.

Vennskap innebærer at man ikke trenger å være perfekt, men må ville hverandre vel».

De mener at vennskap for de yngste barna er like betydningsfullt som for de eldre barna, og de voksne, men at disse har vennskap på en annen måte. De har vennskap gjennom lekeøyeblikk som de deler, som fører til gryende vennskap og glede. Dette viser at informantene mine ikke har et typisk psykologisk perspektiv på det, men heller et barndomssosiologisk perspektiv da det i et psykologisk perspektiv kan innebære en forståelse om at vennskap ikke er like verdifullt for de yngste.

Greve sier at når vi skal se på vennskap i et psykologisk perspektiv, leser man ofte at barn først i fire-femårsalderen, er opptatt av å etablere vennerelasjoner. Dette kan innebære en forståelse av at vennskap ikke er så verdifulle for det yngste barna, som for de eldre barna fra skolealder og oppover. Greve har tilbakevist dette i sine undersøkelser fra (2007), der hun har funnet ut at vennskap mellom toåringene også er betydningsfulle i deres liv (2015, s. 53).

Skal vi se det fra et barndomssosiologisk perspektiv, slik som jeg tolker mine informanter gjør, er vennskap mellom de yngste også verdifullt fordi de yngste barna leker på annen måte, og skaper mening sammen på den måten. Sosiologien ser på strukturen i relasjonene, som for de yngste barna er lekerutiner. Greve viser til sin doktoravhandling fra (2007) og sier at lekerutiner som er felles for de yngste barna, er at de skyver møbler og vogner rundt, at de springer sammen i en lang gang, eller at de hopper fra sofaen og ned på madrasser. De inviterer til ikke-verbal deltakelse med stor grad av gjentakelser. Denne enkle strukturen gjør at mange barn kan delta. Det å gjøre noe sammen er et viktig element i etableringen av en jevnaldningskultur. Det barna gjør sammen kan virke meningsløst for oss voksne. Barna skaper mening sammen i slike jevnaldningsfellesskap, og dette kan være med på å bygge opp vennerelasjoner (2015, s. 50).

Informant C sier at:

Jeg tenker at vennskap blant de yngste barna kommer til uttrykk på en annen måte enn blant de eldre barna. Men det er like viktig for de yngste barna at de

har noen de kan en felles glede sammen med, derfor er det viktig at vi voksne legger til rette for at de yngste får felles opplevelser.

Dette blir støttet av Greve som skriver at: Man ikke kan bestemme at alle skal ha venner, men alle skal kunne føle seg verdsatt. Som barnehagelærer bør man kanskje da heller legge til rette for samspill og lek mellom barna, og være ydmyk for at relasjonene kan føles svært verdifull uavhengig av hvilken merkelapp man setter på den (Greve, 2015, s. 58). Det blir også støttet av Rammeplanen for barnehagen som skriver at: «Alle barn skal kunne erfare å være betydningsfulle for felleskapet og å være i positivt samspill med andre barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23).

Informantene mener også at vennskap er avgjørende for utvikling av sosial kompetanse med tanke på overgangen til skolen. Dette er også noe som har blitt tatt opp i stortingsmelding nr. 24, (2012-2013) der det står at: Vi blir formet mest som mennesker når vi er barn, derfor varer en god barndom hele livet. Det viktigste vi kan gjøre som et samfunn er å bidra til at barn får en bra start i livet. De barna som vet hvordan man kan få seg venner og beholde dem, har sosial kompetanse og trygghet med seg resten av livet. Når barn lærer og leker sammen med andre barn, har de med seg verdier som toleranse og respekt for forskjellige mennesker (Kunnskapsdepartementet, s. 3).

I denne stortingsmeldingen blir det poengtert at vennskap også er viktig for få med seg verdier som respekt og toleranse for ulike mennesker. Man kan jo undre seg hvorfor ikke informantene mine har tatt med seg dette når de skal si noe om vennskap, men det kan ha med at dette er verdier som barna lærer etter hvert som de blir eldre og går inn i mer komplekse vennskap.

5.2. Lek

Når det kommer til hvordan de yngste barna leker sier informantene mine at de yngste barna vandrer mye, leker en del alene, eller leker parallelt. De leker også sammen, og da går det mye i kroppslig lek. Informant A skriver at:

De gjemmer seg under bord og bak skillevegger og leker borte-bø, de henter sko fra garderoben, de siler og klatrer og turner og danser, mye kjøkkenlek med å late som man spiser og tilbyr mat til hverandre, de kaster og triller ball, de leker med forskjellige leker som lager lyd, og de kjører med lekebiler. Mye kroppslig lek.

Måten barna leker på er kroppslig, dette støttes av Greve som viser til Løkken som sier at: «Barna deltar i lek med utgangspunktet i det kroppslige, gjerne gjennom lek med store gjenstander eller gjennom lek som har småbarnskroppen i sentrum» (2009, s. 57-58). Løkken viser til Merleau-Ponty som hevder at: «Det er helt avgjørende å se at et perspektiv på den andre åpner seg for meg idet jeg erfarer både meg selv og den andre ved at vi med kroppslig bevegelse eller handling i verden» (2018, s. 33).

Aktiviteter som bygger fellesskap og vennskap mellom barna er for informantene, lek der alle kan delta, som rollelek, da spesielt familielek, og kjøkkenlek. Informant A påpeker at også lek som ikke krever verbalspråk, fører til fellesskap mellom de yngste barna. Informant B sier at ringlek, og samlingsstund skaper fellesskap og vennskap. Informant B og C legger til rette for lek og samspill mellom de yngste barna, gjennom frilek på spennende rom, der leker og aktiviteter er tilgjengelige. Informant A sier at den voksne er nede på gulvet, slik at de kan fange opp øyeblikkene der barna tar kontakt med hverandre, og hjelper barna å sette ord på det og bygge videre. Det er også nødvendig å unngå unødvendige avbrytelser og omorganiseringer i løpet av dagen.

Det informantene ser er med på å skape mest fellesskap mellom de yngste barna er gjennom frilek, der man tilbyr rom, leker og muligheter. Informant A mener at når barna får et fellesskap gjennom samling, eller å dra på tur, er dette er med på å gi dem felles referanser til videre felles lek. Informant B sier at barna kan bli inspirert av å se på hva de voksne holder på med, når de leker fritt ved siden av dem. Informant C påpeker at det også er viktig at de voksne er tilgjengelige. Jeg tolker dette som at

det mener at de legger til rette for lek og samspill gjennom frilek med voksenstøtte, da er det aktiviteter som ikke har noen form for mål om læring. I følge Engdahl kan dette gjøres gjennom omsorgslek, som er en koselig stund sammen uten noen mål om læring. Når man har det kjekt sammen, forsterkes relasjonene, og mønster for vennsbygning blir forankret. Det å være støtte i barns vennslek handler om et engasjement i barns egen lek (2015, s. 151).

5.3 Utestengelse

Informantene er enige om at det er viktig å finne ut av hvorfor barn blir utestengt fra lek. De må snakke med barna og prøve å få barna til å inkludere hverandre, eller at den voksne kan prøve å invitere seg inn i leken. Informant A sier at: «*Noen ganger er det riktig å la barna skjerme leken sin fra andre*». Jeg tolker dette som at informantene mener det er riktig, fordi det er et vennskap som blir beskyttet og forsvart. Dette blir støttet av Greve som skriver at: I et psykologisk perspektiv blir vennskap forklart som to parter, der begge må definere den andre som venn. Det kommer frem gjennom gjensidighet, der barna gjør noe meningsfullt sammen, de knyttes til hverandres livsverdener gjennom humor, og kroppslighet, og de beskytter vennsrelasjonen eller forsvare hverandres rettigheter når barn er i konflikter med hverandre (2015, s. 54).

Noen ganger hender det at barn leker alene, dette er ikke unaturlig for de yngste barna, men det er uansett viktig å være observante på barn som alltid leker alene. Når et barn alltid leker alene, prøver informantene mine å hjelpe barnet inn i leken. Informant A og B prøver å finne hvorfor, og ta det der i fra. Informant B skriver at:

Noen ganger kan det også være at det barnet som leker alene, er litt sensitivt og trenger litt alenetid, og om det er tilfellet, tar vi hen med på matlaging osv. og inviterer flere barn til, slik at det blir et større fellesskap rundt det, men alt tar vi på skjønn og vi ser an de ulike situasjonene.

Jeg tolker dette som at den voksne kan være den vennen som kan ta med barnet på aktiviteter, og som kan vise de andre barna at dette barnet også er en verdifull lekekamerat ved å invitere andre barn inn i aktiviteten. Slik at dette barnet også skal

føle seg verdsatt og føle på glede i fellesskapet med andre mennesker. Dette støttes av Greve som skisserer at for eksempel kan barn som sliter med å finne venner blant jevnaldrende, kan assistenten eller barnehagelæreren bli den vennen som likevel gir glede og mening i barnet sitt liv (Greve, 2015, s. 57).

Det er essensielt å vite at konflikter også er en naturlig del av vennskapet fordi, når barna leker sammen, kan det oppstå konflikter, og en naturlig del av vennskap er konflikter, også for de yngste barna. Greve sier at vennskap ikke bare er idyll og harmoni. Vennskap er både og. Det innebærer også vonde ting, som å bli sviktet, konflikter, og illojalitet (2009, s. 134). Gjennom konflikter lærer barna om forhandlinger, Alvestad påstår at skal barna kunne leke sammen, må de også kunne forhandle. Forhandlinger er selve "limet" som holder leken sammen, det er forhandlinger som gjør at barna kan være sosiale aktører i lek og samspill (2012, s.15)

5.4 Forhandling, relasjon og interaksjon

For å ta videre vare på vennskap som har etablert seg svarer informantene at de legger til rette for at disse barna skal få være sammen i grupper og aktiviteter. Dette viser for meg at informantene tar vennskapene til barna på alvor, og ser på dette som betydningsfullt, og at de derfor lar barna få velge vennene sine selv. De ønsker at barna skal få utvikle vennskapene sine videre. Dette støttes av Størksen som sier at å kunne velge venner selv er et viktig kjennskap på vennskap, barnet viser ofte stolthet over å ha få sin egen venn i barnehagen. Hun viser til Dunn (2004) som sier at det er avgjørende at forskere og fagfolk er opptatt av vennskap hos barn, fordi vennskap med barn, utgjør signifikante relasjoner hos de moderne barna. I et samfunn hvor mange av de yngste barna går i ulike barnehageordninger, vil deres relasjoner til andre barn være av stor betydning for hverdagen i barnehagen (2018, s. 90-91).

Når barna har etablert seg vennskap prøver Informant B å sende disse barna sammen når de skal starte på storbarnsavdeling, hun skriver at:

For ett år siden, hadde jeg to jenter som allerede på småbarnsavdeling kalte hverandre bestevenner. Da syntes jeg det var viktig å forhandle frem at de måtte begynne sammen. Nå, ett år senere ser jeg dem fortsatt dyrke sitt bestevennskap og det er så fantastisk å se.

Dette viser hvor nødvendig barnehagen kan være for vennsapsrelasjoner mellom barna. Greve sier at det er viktig å vite at barnehagen er en betydelig og verdifull arena for barn å skape vennskap, fordi barnehagen er en arena hvor barna møtes regelmessig og gjentatte ganger gjennom dagen, disse møtene gjør det mulig for barna å bygge opp vennerelasjoner (Greve, 2009, s. 88).

Strategier som barna bruker for å komme inn i lek, svarer informantene at er gjennom kroppsspråk, mimikk, blikk, og leker som de gir hverandre eller tar fra hverandre. Når de blir større vil barna bli flinkere å invitere seg selv eller andre inn i leken. Informant A skriver at: «*De tar hverandre i handa. De peker og ser på hverandre. De roper og hopper og holder øyekontakten. De viser forskjellige leker/gjenstander til hverandre*». Dette støttes av Løkken som sier at: «*Intersubjektivitet mellom små barn handler om små kroppssubjekter som med felles oppmerksomhet om felles intensjoner og mening aktivt søker og samhandler med hverandre*» (Løkken, 2018, s. 34-35).

5.5 Voksnes rolle i lek

Når det kommer til den voksnes sin rolle i lek er informantene enige om at det er elementært å være rollemodeller, være lekende, hjelpe barna med konflikter, og hjelpe barn som sliter med å komme inn i leken.

Informant A sier at:

Vi er rollemodeller også i lek, selv om vi ser at de eldre barna er MYE bedre til det! Vi tar imot lekeinvitasjon fra barna og inviterer de i lek. Vi hjelper barna videre hvis leken holder på å gå i oppløsning f eks på grunn av uenigheter, vi kan vise barna hvordan de kan utvikle leken og hvordan de kan løse konflikter. Samtidig er det viktig at vi følger barnas egne initiativ og er åpne for deres opplevelse og oppfatning.

Dette blir støttet av Alvestad som skriver at: «Gjennom positiv atferd i forhandlinger med små barn kan personalet bidra til at de lærer seg å møte andre på en god måte» (2012, s. 141). Også i Engdahl sin forskning som viser at en voksen sin rolle under lek er viktig fordi voksne behøver å være aktivt nærværende under barns lek, slik at de vet hva som foregår i leken, og at de vet når de skal gripe inn. Det handler om voksne som skal støtte opp mot barns vennskap, der man som voksen observerer leken og gir aktivt støtte til barna som sliter med å komme inn i gruppedynamikken i leken. Det kan for eksempel være at du som voksen tar en barnerolle i leken, for å kunne bli kjent med barnet, og for å kunne ta initiativ til å vri leken slik at alle kan bli inkludert (2015, s. 151).

En nær og observant voksen kan være med på å få til mer fellesskap mellom barna. Informantene er ikke helt enige i hvordan man kan bruke den voksne sin rolle i lek for å få til mer fellesskap, men de er alle enige i at det er nødvendig at den voksne hjelper til å inkludere alle i leken. Informant C skriver at for å få til mer fellesskap gjennom å bruke den voksne er å: «*Anerkjenne barns ønsker, lage gode lekemiljøer. Støtte barnas gryende vennskskapsrelasjoner. Bevisstgjøre hverandre på viktigheten med å være tilgjengelig for barna og skape felles forståelse for dette arbeidet*». Dette blir støttet av det som står i stortingsmelding nr. 6 (2019-2020): Det er viktig at barn og elever har voksne rundt seg som gir omsorg og støtte, enten de trenger hjelp til delta i lek, finne seg venn, lære å lese, skrive og regne og forstå samfunnet. Barna og elevene får det beste grunnlaget for å utvikle seg faglig og sosialt, når de opplever at de er verdifulle for fellesskapet og er godtatt som de er (Kunnskapsdepartementet, s. 7).

6.0 Konklusjon

Gjennom denne oppgaven var formålet å finne svar på problemstillingen min, og å få mer kunnskap om vennskap mellom de yngste barna, og hvordan legge til rette for vennskap mellom dem. Dette har blitt gjort gjennom en kvalitativ metode, med postintervju der informantene har svart direkte i intervjuguiden min. Videre har jeg analysert svarene, og drøftet empirien opp i mot relevant teori fra kunnskapsgrunnlaget mitt.

På tross av at jeg hadde få informanter, fant jeg mange funn, og derfor føler jeg at jeg sitter igjen med både ny og mer kunnskap om dette teamet, og at jeg har fått svar på problemstillingen min” *hvordan legger barnehagelærer- og eller pedagogisk leder til rette for vennskap mellom de yngste barna i barnehagen*”. Informantene mine forteller at vennskap mellom de yngste barna er like viktig for de yngste, som for de eldre barna, og voksne. Det er avgjørende for blant annet sosial utvikling. De yngste barna har ikke vennskap på samme måte som eldre barn og voksne, de har vennskap gjennom lekeøyeblikk der de deler felles gleder gjennom kroppslig lek, og gjentakelser i lek. Det å føle på et felles vi er en byggestein for videre vennskap, derfor er det av betydning å legge til rette for fellesskap og samhandling mellom de yngste barna. Lek er en viktig del av fellesskapet og vennskapet, de yngste barna bruker forskjellige strategier for å komme inn i lek. Informantene sier at det er gjennom kropp, mimikk, blikk, og leker som de gir hverandre eller tar fra hverandre.

Barnehagen er en plass hvor mange jevnaldrende barn er sammen mange timer hver dag, derfor er barnehagen en arena hvor de bør legges til rette for vennskap og fellesskap. Det er også regulert ved lov av samfunnsmandatet. Det er ikke alltid at alle barna finner seg venner, da kan en voksen være den personen som gjør at barnet føler seg verdifullt. Informantene mine mener at alle barn bør uansett føle seg verdsatt, og føle på glede i fellesskapet med de andre barna, og eller voksne.

Informantene var to barnehagelærere og en pedagogisk leder, disse legger til rette for vennskap mellom de yngste barna gjennom frilek, der målet er at barna skal ha det kjekt sammen, og forsterke relasjonene. Det legger til rette for frilek i spennende

rom med forskjellige leker, og muligheter for ulik lek tilgjengelig. Aktiviteter som fører til fellesskap og mulige vennskap er lek uten verbalt språk, men også rollelek. Samlingsstunder og ringleker er også med på å få til mer fellesskap. For å få til felles preferanser under leken, har noen av informantene samlingsstunder, felles aktiviteter, og tar med barna på tur. Barna kan også bli inspirerte til forskjellig lek gjennom å se på det de voksne holder på med, når de leker fritt ved siden av.

En informant mente at det var nødvendig å være nede på gulvet å leke med barna, og alle informantene var enige i at det var betydningsfullt å være en tilgjengelig voksen, når barna lekte sammen. Under frilek sier de at det er viktig å være en observant voksen som er i nærheten, og kan hjelpe til med å løse konflikter, hjelpe å sette ord på det barna føler i fellesskapet, og hjelpe barn som sliter med å komme inn i leken med andre barn. Det er essensielt å vite at når barn stenger andre barn ute fra leken, kan det være et tegn på at barn vil skjerme leken sin/ beskytte vennskapet sitt fra andre. Konflikter er en naturlig del av vennsbygging der barna utvikler sosial kompetanse, og lærer å forhandle og samhandle med hverandre i lek. Derfor mener informantene at det er viktig å vite hva som er grunnen til utestengelser og konflikter, før den voksne griper inn i leken.

Informantene lar barna få velge vennerelasjonene selv, og tar vennskapene på alvor, derfor vil de ta videre vare på vennskapene som har etablert seg. Noen måter å ta videre vare på vennskapene, er gjennom å sette disse sammen i aktiviteter, og i samme lekegrupper. Når barna skal over på storbarnsavdeling, base eller sone, vil det være fint å forhandle frem at de barna som allerede har et sterkt gryende vennskap, skal få gå sammen videre. Dette for å bygge på, og ta vare på vennskapet deres.

7.0 Litteraturliste

Alvestad, T. (2012). *Små barns forhandlinger i lek*.

Latvia: Cappelen Damm AS

Barnehageloven. (2005) *Lov om barnehager*. (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_1#§1

Bergsland, M, D & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I Bergsland, M, D & Jæger, H. (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (s.80-82). Oslo: Cappelen Damm AS.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal.

Drugli, M, B. (2018). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Engdahl, I (2015). Att stödja barns vänskapsbyggande. I Øksnes, M & Greve, A. (Red), *Vennskap* (s.151). Oslo: Cappelen Damm AS

Greve, A. (2009). *Vennskap mellom små barn i barnehagen*. Oslo: Pedagogisk forum.

Greve, A. (2015). Vennskapsbegrepet. I Øksnes, M & Greve, A. (Red.), *Vennskap* (s.49-57). Oslo: Cappelen Damm AS.

Kunnskapsdepartementet. (2012). *Fremtidens barnehage*. (Meld. St. 24, (2012-2013)). Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/?ch=1>

Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplanen for barnehagen: *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra:
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Kunnskapsdepartementet. (2019). *Tett på-tidlig innsats og inkluderende felleskap i*

barnehage, skole og SFO. (Meld. St. 6 (2019/2020)). Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/?ch=1>

Kunnskapsdepartementet. (2012). *Vennskap og deltakelse-kompetansesatsing for barnehageansatte i 2012.* Hentet fra:

<https://www.fylkesmannen.no/contentassets/ec09b5b448d2428fa5b5cbe7637544db/vennskap-og-deltakelse-2012.pdf>

Løkken, G. (2018). Det fenomenologiske. I Haugen, S, Løkken, G & Röhle. (Red.), *Småbarnspedagogikk- Fenomenologiske og estetiske tilnærminger.* (2 Utg., s.33-35). Oslo: Cappelen Damm AS.

Størksen, I. (2018). Sosial utvikling. I Glaser, V., Størksen, I & Drugli, M, B. (Red.), *Utvikling, lek, og læring i barnehagen-Forskning og praksis.* (2.Utg., s. 79-92). Bergen: Fagbokforlaget.

Øksnes, M. (2015). *Vennskap i barnehagen.* I Øksnes, M & Greve, A. (Red), *Vennskap* (s.12). Oslo: Cappelen Damm AS.

8.0 Vedlegg

Vedlegg 1: informasjons - og samtykkeskjema

Vil du delta i bachelorprosjektet, vennskap mellom de yngste barna i barnehagen?

Dette er et spørsmål til deg om du vil delta i **et bachelorprosjekt** der formålet er å finne ut mer om *vennskap mellom de yngste barna i barnehagen*. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om mål for prosjektet og hva deltagelsen vil ha å si for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å finne ut hvordan barnehagelærere og/eller pedagogiske ledere arbeider med å tilrettelegge for vennskap mellom de yngste barna i deres barnehage, på deres avdeling, base eller sone.

problemstillingen jeg skal sette søkelys på er *hvordan arbeider barnehagelærer- og eller pedagogisk leder med å legge til rette for vennskap mellom de yngste barna i barnehagen?*

Hvem er ansvarlig for forskingsprosjektet?

Høgskolen i Volda ved dosent Bente Vatne er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi du er yrket barnehagelærer/pedagogisk leder, er det interessant for meg å intervju deg for å få rikere kunnskap om hvordan du arbeider med tema vennskap mellom de yngste barna i deres barnehage. Jeg vil intervju til sammen fire pedagogiske ledere eller barnehagelærere i fire forskjellige barnehager. Jeg har fått kontaktopplysningene om deg gjennom Messenger på Facebook, og videre gjennom mail.

Hva vil det ha å si for deg å delta?

Dersom du velger å ta del i prosjektet, innebærer det at jeg vil sende deg intervjuguiden min over mail, der du svarer direkte på den, og sender tilbake.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Dersom du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å gi noe årsak. Det vil ikke ha noe negative konsekvenser for deg om du ikke vil delta eller velger å trekke deg senere. Alle opplysninger om deg vil bli slettet. Du kan trekke deg ved å kontakte emne- og prosjektansvarlig Bente Vatne per e-post.

Personvernet ditt – Hvordan vi tar vare på og nytter opplysningene dine

Jeg vil bare nytte opplysningene om deg til formålet jeg har gjort greie for i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som blir lagret på egen navneliste, skilt fra det andre datamaterialet. Data blir lagret på en låst datamaskin. I tillegg til meg selv er det bare ansvarlig for prosjektet ved Høgskolen i Volda, dosent Bente Vatne, som vil ha tilgang til datamaterialet. svarene blir slettet når data er transkribert, og det transkriberte datamaterialet blir slettet ved prosjektslutt 15. juni 2020.

Rettene dine

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg.
- å få rettet personopplysninger om deg.
- få slettet personopplysninger om deg.
- få utlevert en kopi av personopplysningene dine.
- å sende klage til personvernombudet eller datatilsynet om behandlingen av personopplysningene dine.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg avslutter forskingsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes innen 15. juni 2020. Alle personopplysninger og datamateriale vil bli slettet når prosjektet er avsluttet. På oppdrag fra Høgskolen i Volda har NSD (Norsk senter for forskningsdata AS) vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

hvor kan jeg finne ut mer? Om du har spørsmål til bachelorprosjektet, eller ønsker å nytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Bente Vatne (emneansvarlig og prosjektansvarlig) bente.vatne@hivolda.no

Høgskolen i Volda ved personvernombud: personvernombod@hivolda.no

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig helsing xxxxxxxxxxxxxx, prosjektansvarlig student og dosent
Bente Vatne

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjonen om prosjektet vennskap mellom de yngste, og jeg har fått høve til å stille spørsmål om prosjektet. Jeg gir samtykke til:

å delta i *[postintervju]*

jeg gir samtykke til at mine opplysninger blir behandlet frem til prosjektet er avsluttet, 15. juni 2020.

(Signert av informant, dato)

Intervjuguide

Vennskap mellom de yngste barna i barnehagen

Problemstilling: *Hvordan arbeider barnehagelærer- og eller pedagogisk leder med å legge til rette for vennskap mellom de yngste barna i barnehagen?*

Med *de yngste barna* mener jeg barn fra 0-3 år, som går på småbarnsavdeling/sone/base.

Med *vennskap*, mener jeg barn som har en relasjon til et annet barn, at barna leker sammen, eller deler noe felles, for eksempel å imitere hverandre rundt matbordet, eller å springe frem og tilbake sammen i gangen.

Med *å legge til rette* mener jeg hvordan pedagogisk leder muliggjør at barna kan få utvikle vennskap, gjennom å være støttespillere for barns relasjoner med andre barn.

Generelt om informanten

1. Hvor mange år har du arbeidet i barnehage?

Svar:

2. hvorfor valgte du å utdanne deg til barnehagelærer?

Svar:

3. hvor lenge har du arbeidet med de yngste barna?

Svar:

Begrepet vennskap

4. Hva betyr vennskap for deg?

Svar:

5. Hva tenker du det betyr å ha venner for de yngste barna?

Svar:

Lek

6. Hvordan leker de yngste barna i deres barnehage?

Svar:

7. Er det frilek eller voksenstyrte aktiviteter som skaper mest fellesskap mellom de yngste barna i deres barnehage, og hvorfor?

Svar:

8. Hvilken aktivitet innenfor lek, ser du at bygger fellesskap og vennskap mellom de yngste barna?

Svar:

Utestengelse

9. Hva gjør du om du ser at et barn blir utestengt fra lek?

Svar:

10. Hva gjør du om et barn alltid leker alene?

Svar:

Forhandling, relasjon og interaksjon

11. Hvordan tar du videre vare på vennskap som har etablert seg?

Svar:

12. Hvilken strategi ser du at barna bruker for å komme inn i lek?

Svar:

13. Hvordan legger du til rette for lek og samspill mellom barna?

Svar

Voksnes rolle i lek

14. Hvordan kan du som voksen spille en viktig rolle i lek sammen med barna?

Svar:

15. hvordan bruker dere den voksnes rolle i lek, for å få til mer fellesskap mellom barna?

Svar:

Svarfrist: 28/04/2020

Takk for at du tok deg tid til å svare på spørsmålene.
Med vennlig hilsen xxxxxxxxxxxxxxx